

За аналогією зі створенням Реєстру відцифрованих відбитків пальців або Електронного реєстру геномної інформації людини, пропонується створити Реєстр біометричних голосових зліпків. Накопичення у ньому зразків та слідів голосів дозволить, провівши фоноскопічний аналіз, встановлювати осіб, причетних до вчинення телефонних шахрайств, а у подальшому проводити необхідні слідчі дії, зокрема судову фоноскопічну експертизу та притягнути їх до відповідальності.

Записи голосів людей на сьогодні накопичуються в багатьох установах (банки, сервісні служби тощо). Тільки в Службі "112", зокрема комунікаційних центрах в м. Київ (з 2023 р.), м. Львів (з 2024 р.), вже зберігається записів, загальним обсягом на 18,6 Тб.

Перша комп'ютерна база відбитків пальців запрацювала у 1980 р., і відібрання відбитків відбувалося за допомогою типографської краски, а зараз є мобільні сканери [3]. Створення комп'ютерної бази відбитків було проривом у розкритті злочинів. Створення, унормування та використання бази даних голосових зліпків матиме аналогічний ефект у протидії телефонним шахрайствам.

#### ***Список використаних джерел***

1. Сайт «Офіс Генерального прокурора».  
URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>

2. «Захищаємо та спрощуємо ваші дзвінки до клієнтської підтримки».  
URL: <https://privatbank.ua/voice-biometrics>

3. Осуховський, Р.В., Кизименко С.Г. Використання технічних засобів дактилоскопіювання для ідентифікації осіб. Матеріали наукових заходів: «Використання досягнень сучасної науки й техніки в розкритті злочинів». Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 174-179 с.  
URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0f73d17e-13f1-4902-a6f0-5434229dc285/content>

***Свириденко Станіслав Володимирович***  
професор кафедри кримінальної юстиції  
навчально-наукового інституту права та  
психології

Національної академії внутрішніх справ,  
кандидат юридичних наук

***Деміч Діана Сергіївна***

здобувач вищої освіти інституту  
дистанційного та заочного навчання

Національної академії внутрішніх справ

## **АЛЬТЕРНАТИВНІ СПОСОБИ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗШИРЕННЯ ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ**

Альтернативні методи розв'язання конфліктів і спорів відомі людству з глибокої давнини. Посередництво, арбітрування, переговори, примирні

процедури та інші подібні механізми широко використовувалися різними соціальними спільнотами та суспільствами протягом історії. Проте їхнє значення та частота застосування знижувалися, коли держава поступово брала на себе монополію в сфері правосуддя та судочинства. Вважається, що ця монополія на врегулювання спорів між громадянами остаточно сформувалася в межах конституційної держави.

Середини XIX століття Алексіс де Токвіль описував США як країну, «якою правлять судді», відводячи потужну політичну роль судової гілки влади у зв'язку з верховенством конституції [3, с. 96]. Одночасно швидкий та неупереджений суд розглядався громадянами конституційних держав як найефективніший механізм захисту прав. Така практика спричинила стереотип поведінки у сфері захисту прав, коли при порушенні власного права більшість людей звертаються насамперед до суду. Це, у свою чергу, створило міф про схильність нації до частого судового втручання, що особливо часто пов'язують з американським суспільством.

З часом судові методи врегулювання спорів втрачали ефективність через ускладнення організації судової системи, високі витрати та тривалість процесів. В умовах таких складнощів знову зростає зацікавленість альтернативними механізмами, які працюють паралельно з традиційним правосуддям і надають учасникам можливість вирішувати суперечки без безпосереднього звернення до суду [5, с.119].

Термін «альтернативне вирішення спорів» вперше з'явився у США для опису набору позасудових і недержавних механізмів врегулювання суперечок [6, с.205]. Сьогодні існує велика кількість визначень цього поняття та різних підходів до його тлумачення. За даними Українського центру медіації та посередництва, альтернативний спосіб вирішення розглядають як комплекс процесів, за допомогою яких спори і конфлікти можуть розв'язуватися без звернення до судових органів [7]. Національна асоціація адвокатів України вживає цей термін як загальне позначення різноманітних позасудових процедур врегулювання спорів [4]. Американський Інститут правової інформації також фіксує, що під альтернативним способом вирішення розуміють усі способи розв'язання конфліктів, які не потребують участі суду [1].

Альтернативний спосіб вирішення відрізняються тим, що сторони самостійно прагнуть вирішити конфлікт та усвідомлюють користь такого підходу для швидкого й ефективного врегулювання спору. За даними Агентства США з міжнародного розвитку та Офісу з управління та пом'якшення конфліктів, до характерних особливостей цих процедур належить: менша формальність порівняно із судовими процесами, справедливе обговорення суперечки безпосередньо між учасниками за участю нейтральної третьої сторони, а також активне спілкування та взаємодія, що впливає на результат обговорення, досягнення компромісу та гнучке погодження домовленостей [2].

До позитивних аспектів альтернативних способів вирішення відносять: врахування інтересів сторін та їхнього добровільного волевиявлення, мінімальне регулювання з боку законодавства і стислий термін розгляду справи. У порівнянні зі звичайними судовими методами, використання альтернативного

способу вирішення скорочує час між виникненням суперечки та її врегулюванням, що гарантує оперативне вирішення конфлікту. Пряме залучення учасників, які добре обізнані з усіма обставинами справи, допомагає виробити найбільш прийнятні рішення. Позасудові способи відкривають можливість залучення представників сторін і відзначаються простотою процедур та меншими витратами ресурсів у порівнянні з традиційним судовим розглядом. Особлива увага приділяється конфіденційності, яка у судових процесах часто залишається важкодоступною.

Альтернативний спосіб вирішення виступають ефективним інструментом розширення доступу до правосуддя, оскільки дають можливість сторонам врегулювати конфлікти без тривалого та дорогого судового процесу. Основними методами є переговори, коли сторони самостійно визначають умови домовленості та медіація, у якій нейтральний посередник – медіатор – допомагає налагодити комунікацію та знайти взаємовигідне рішення. Консиліація закріплює пропозицію варіантів врегулювання спору консиліатором, що допомагає сторонам досягти компромісу. Третейське судочинство встановлює, що арбітр ухвалює обов'язкове рішення, що скорочує час і витрати на розгляд без формальних судових процедур.

Гібридні методи поєднують кілька способів одночасно. Мед-арбітраж (Med-Arb) об'єднує медіацію та арбітраж: спершу намагаються знайти мирне вирішення, а у разі відсутності домовленості арбітр ухвалює обов'язкове рішення. Приватний суд або rent-a-judge передбачає передачу справи судді у відставці для швидшого розгляду. Колаборативні процедури залучають адвокатів сторін для спільного пошуку компромісу без стороннього посередника, а партисипативні процедури погоджують умови врегулювання з можливим подальшим судовим затвердженням угоди. Інші методи охоплюють міні-суд із спрощеним розглядом і консультативною участю присяжних, незалежну оцінку фактів, попередню нейтральну оцінку, рекомендаційний арбітраж та маятниковий арбітраж, де нейтральна особа або арбітр пропонують варіанти вирішення спору. Роль омбудсмена виражається у розгляді скарг та наданні рекомендацій щодо врегулювання конфліктів.

Деякі процедури залучають суддю на ранньому етапі спору, коли він використовує медіаційні методики до початку формального розгляду справи. Альтернативні способи вирішення спорів скорочують час і витрати на врегулювання конфліктів, зменшують навантаження на судову систему та підтримують мирне врегулювання суперечок у суспільстві [4].

Отже, альтернативні способи вирішення спорів створюють додаткові можливості для доступу до правосуддя, оскільки дають сторонам змогу врегулювати конфлікти без тривалого судового розгляду. Методи альтернативних способів – від переговорів і медіації до гібридних процедур – скорочують тривалість і витрати на вирішення спорів, підсилюють залучення сторін і зберігають конфіденційність. Використання цих способів підвищує ефективність судової системи та підтримує мирне врегулювання конфліктів у суспільстві.

*Список використаних джерел*

1. Alternative dispute resolution. *Legal Information Institute*: website. URL: [https://www.law.cornell.edu/wex/alternative\\_dispute\\_resolution](https://www.law.cornell.edu/wex/alternative_dispute_resolution)
  2. Types of Alternative Dispute Resolution. *Online Master of Legal Studies Programs*: website. URL: <https://onlinemasteroflegalstudies.com/career-guides/dispute-resolution/types-alternative-dispute-resolution-adr/>
  3. Алекс де Токвіль. Про демократію в Америці. К., 1999. 590 с. URL: <http://litopys.org.ua/tocq/toc.htm>
  4. Альтернативні способи вирішення спорів. *Національна асоціація адвокатів України*: веб-сайт. URL: <https://unba.org.ua/publications/8920-alternativni-sposobi-virishennya-sporiv.html>
  5. Козакевич О.М. Забезпечення доступу до правосуддя в транзитивних умовах: дис. ... докт. філософії 081 Право. Одеса, 2021. 220 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/35b2c4a7-bd00-4330-9a73-bad62f71ab67/content>
  6. Правнича клінічна освіта в Україні: Навчальний посібник / за заг. ред. В.М. Сущенко. К.: Ваіте, 2020. 274 с. URL: <https://www.osce.org/sites/default/files/f/documents/d/7/481582.pdf>
- Про альтернативне вирішення спорів. *Український центр медіації та переговорів*: веб-сайт. URL: <https://ukrmediation.com.ua/ua/korysna-informatsiia/pro-alternatyvne-vyrishennia-sporiv>

**Середа Юрій Миколайович**

доцент кафедри кримінальної юстиції  
Навчально-наукового інституту права  
та психології  
Національної академії внутрішніх  
справ, кандидат юридичних наук,  
доцент

## **ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУДОВИЙ РОЗГЛЯД У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЗА ВІДСУТНОСТІ ОБВИНУВАЧЕНОГО**

Оскільки згідно з ст. 55 Конституції України права і свободи людини і громадянина захищаються судом, то однією із найважливіших конституційних гарантій забезпечення та захисту прав та свобод особи є конституційне визнання та реальне забезпечення права на судовий захист.

Не випадково право на справедливий судовий розгляд як одне з основоположних прав людини, закріплене у ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка гарантує, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.